

zastoknutý (palica do zeme)									
zaťatý (pažúry do obete)									
zhodený (potraviný)									

Charakteristika

Stĺpec 0 – syntagmatické vlastnosti n/t-ovej jednotky.

N/t-ové jednotky sa spájajú s nadradeným menom označujúcim konkrétny predmet – hnutelnosť. Nevyžadujú si objektové, ale príslovkové doplnenie miesta, ktoré je často potencionálne. Keďže je ťažko odlišiť potencionálne a obligatórne príslovkové doplnenie, informácia o ňom v tabuľke je skôr orientačná, poukazuje na to, že tento typ príslovkového doplnenia nie je typický pre adjektívne okolie, a preto skôr zdôrazňuje procesualnosť.

Stĺpec I a II – synonymá a antonymá (v najširšom zmysle ako sémanticky príbahlé a protipríbahlé výrazy):

Táto sémantická skupina n/t-ových jednotiek nemá medzi adjektívami žiadne synonymá ani antonymá, čo vyplýva z charakteru jej sémantiky (priestorová manipulácia s pohybovou zložkou). Jej sémantická organizácia spočíva v priestorovom usporiadaní, vyjadrenom predponami (*do-, na-, od-, pod-, pre-, pri-, u-, v-, vy-, za-, z-* a pod.), čo je sémantickej organizácii adjektív cudzie.

Stĺpec III – adjektívne paronymá.

Keďže východiskové slovesá tejto sémantickej skupiny sú deverbatívne, ako paronymá prichádzajú do úvahy deverbatívne adjektíva. Majú význam schopnosti entity byť predmetom manipulácie alebo jej určenia na manipuláciu (*lovný, vystrihovací*), prípadne vlastnosti vyplývajúcej z pôvodu (*dovozový, náplavový*). Zatiaľ čo adjektívne paronymá nemajú schopnosť viazať na seba príslovkové doplnenie miesta, n/t-ové jednotky ju majú zachovanú, a tým sa v nich posilňuje procesualnosť: *ulovený* (kde) – *lovný* (*kde), *vystrihnutý* (odkiaľ) – *vystrihovací* (*odkiaľ), *dovezený* (odkiaľ) – *dovozový* (*odkiaľ), *naplavený* (odkiaľ) – *náplavový* (*odkiaľ).

Stĺpec IV – substantívny základ ako možnosť n/t-ovej jednotky zaradiť sa do adjektívneho slovtvorného systému:

Keďže väčšina východiskových slovies n/t-ových jednotiek tejto skupiny je deverbatívna, nie sú tu predpoklady na to, aby sa nejaký typ substantíva stal oporou adjektívneho slovtvorného typu.

Stĺpec V a VI – slovtvorné deriváty:

Pri tejto sémantickej skupine sa abstraktné podstatné meno ani príslovka nevyskytujú.

Stĺpec VII – prípady sémantickej derivácie:

Pravidelná sémantická derivácia tu neexistuje, vyskytujú sa len jej jednotlivé prípady, a to na základe metafory: dedinky poprilihané na svahu, vysoko položené miesto, šikmo položené oči, park vklinený medzi domami. Tieto

spojenia vyjadrujú polohu v priestore, akoby bola výsledkom priestorovej manipulácie.

Zaujímalo nás ďalej, ako sa systémové vlastnosti n/t-ových jednotiek prejavujú v texte, presnejšie, ak je pre istú skupinu n/t-ových jednotiek typické vlastnostné fungovanie, či tomu v textovej rovine zodpovedá uprednostňovanie pozície holého anteponovaného atribútu. Sledovali sme preto, v akých pozíciách sa vyskytujú n/t-ové jednotky sémantickej skupiny psychofyzologický stav živej bytosti. Analýza bohatého textového materiálu ukázala, že n/t-ové jednotky tejto skupiny sa vyskytujú vo všetkých syntaktických pozíciách. Preto výskyt n/t-ovej jednotky v pozícii anteponovaného holého atribútu nepovažujeme za dištingtívnu vlastnosť vlastnostne fungujúcej n/t-ovej jednotky. Vysvetľujeme si to jednak tým, že samotná atributívna pozícia má dve funkcie, a to charakterizačnú a odkazovaciú, pričom charakterizačná funkcia zodpovedá vlastnostnému fungovaniu n/t-ových jednotiek, odkazovacia procesualnému fungovaniu (porov. Sazonova, 1975, s. 10), a jednak tým, že pre kvalifikačné adjektíva je typická symetrickosť atributívnej a predikatívnej funkcie, t. j. schopnosť vystupovať popri atributívnej aj v predikatívnej pozícii (porov. Kubriakova, 1977, s. 337).

Literatúra

BUZÁSSYOVÁ, K.: Názvy deja a vlastnosti v transpozičnej a nominačnej funkcii. Jazykovedný časopis, 33, 1982, s. 21–35.

KUBRIAKOVA, E. S.: Imia prilagateľnoje. In: Istoriko-tipologičeskaja morfoložija germanskich jazykov. Fonomorfoložija. Paradigmatika. Kategorija imeni. Red. M. M. Guchman. Moskva, Nauka, 1977, s. 286–352.

SAZONOVA, I. K.: Semantičeskij faktor v formirovanii vtoričnogo leksičeskogo značeniija (na materiale stradatel'nych pričastij prošedšego vremeni soveršennogo vida). Avtoreferat kandidatskoj dissertacii. Moskva 1975. 27 s.

ŠHCHA, F.: Konkurencja krátkých a dlouhých variant participiálnich tvarů v přísudku. Naše řeč, 63, 1980, s. 1–14.

Propriá ako súčasť slovenskej a anglickej stomatologickej terminológie

Gabriela Miššiková

Vysoká škola pedagogická, Nitra

Prekladový stomatologický slovník (Andrik a kol., 1992) obsahuje približne 2 100 slovenských stomatologických termínov. Spomedzi nich len jedna desiatka termínov (t. j. 0,5 %) obsahuje vlastné podstatné meno. Podobný stomatologický slovník v angličtine (Harty – Ogston, 1987) uvádza medzi 4 000 termínmi asi 200 termínov (t. j. 5 %) obsahujúcich propriá. Napriek